

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 41 Mart – Nisan 2014
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN
JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134
<http://www.akademikbakis.org>

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SİBER ZORBA/SİBER KURBAN YAŞANTILARI

Hasibe ÖZER

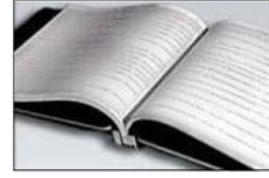
Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilişim Bilim Dalı

Özet: Son zamanlarda, ergenler hatta çocuklar arasında siber zorbalık giderek yaygınlaşmaktadır. Zorbalık; güç dengesizliği olan kişiler arasında, tekrarlayıcı ve kasıtlı olarak yapılan saldırgan davranışlar olarak tanımlanırken, bu tür davranışların elektronik iletişim araçlarıyla gerçekleşmesi siber zorbalık olarak adlandırılmaktadır. Psikososyal uyumsuzluk yaşayan ergenlerin siber zorba/kurban olmaya yatkın olduğunu ileri süren araştırmacılar bulunmaktadır. Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin siber zorba/kurban davranışlarının yalnızlıkla olan ilişkisi araştırılmıştır. Ayrıca öğrencilerin siber zorba/kurban davranışları cinsiyetler bazında incelenmiştir. Öğrencilerin sanal zorbalığı kimlere yaptıkları /kimlerden gördükleri, bu davranışlardan ötürü neler hissettikleri, yaşadıklarını kimlerle paylaştıkları ve aileyle paylaşımları durumunda alabilecekleri tepkiler irdelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre siber kurbanlık ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki varken, siber zorbalıkla yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Kız ve erkek öğrencilerin sanal zorba/kurban davranışları farklılaşmaktadır. Ayrıca erkekler kızlara göre daha fazla sanal zorba davranışlar göstermektedir. Kızların çoğu yaşadığı zorbalığı kimseye anlatmazken; erkeklerin çoğu bu durumu aileleriyle ve arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Ayrıca öğrenciler, sanal zorbalık yaptığı/gördüğü kişilerin çoğunlukla tanımadığı kişiler olduklarını ifade etmişlerdir. Bunların yanında öğrencilerin en fazla sanal zorbalık yaşadığı/yaptığı ortamın Facebook olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Siber Zorbalık, Siber Kurbanlık, Yalnızlık, Cinsiyet, Zorbalık

CYBERBULLY /CYBERVICTIM EXPERIENCES OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS

Abstract:The prevalence of cyberbullying among teenagers even children has increased in recent years. While bullying defines like repeated and deliberate aggressive behaviours among people have imbalance of power, cyberbullying refers to bullying via electronic communication tools. Some researchers assert that teenagers who are living psychosocial maladjustment incline to be a cyberbully/ cybervictim. In this study, cyberbully/cybervictim behaviours of middle school students were investigated in relation to loneliness. Moreover the behaviours have surveyed on the basis of gender. Students bully to whom/ are bullied by whom, what they feel because of these behaviours, sharing these things with whom and responses of their families when they share their behaviours with them are examined. According to the results of the research, it is determined that there is a significant correlation between cyber victimization and loneliness meantime no significant correlation between cyberbullying and loneliness. Cyber bully/victim behaviours of

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134*

http://www.akademikbakis.org

male and female students are differentiated. Also males more involved in cyber bully behaviours than females. While most females couldn't say their victimization to anybody, most males share this situation with their friends and families. Moreover students expressed that mostly cyber bully/victims are strangers. It is detected that cyberbullying/ cybervictimization are generally realized via Facebook.

Key words: Cyberbullying, Cybervictimization, Loneliness, Gender, Bullying

1.GİRİŞ

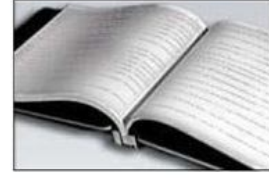
Teknolojik ilerlemelere paralel olarak bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarının kullanımı gençler ve çocuklar arasında da hızlı bir şekilde yaygınlaşmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri sayısız faydanın yanında bazı tehlikeli durumları ve zararları bünyesinde taşımaktadır. Teknolojinin olumsuz etkilerinden biri olan yeni bir şiddet türü olarak adlandırılan sanal zorbalığın hızla yaygınlaştığı ve kimi zaman tehlikeli sonuçlar doğurduğu literatürde görülmektedir. Siber zorbalık; sanal zorbalık, elektronik zorbalık, online sosyal zulüm olarak da ifade edilir. Kowalski ve Limber(2007) siber zorbalığı; bir sohbet odasında, web sayfasında, e-posta, anlık ileti yoluyla ya da cep telefonuna gönderilen mesajlar veya resimler yoluyla gerçekleştirilen zorbalık olarak tanımlamışlardır. Başka bir ifadeyle siber zorbalık, elektronik yolla alay, hakaret, tehdit, taciz veya gözdağı vererek gerçekleşen saldırganlık anlamına gelmektedir (Raskauskas & Stoltz, 2007; Aktaran Johnson,2009). Sanal zorbalık, isimsiz çağrılar, kimliği belirsiz zararlı veya virüslü e-postalar, hakaret ve tehdit içeren, bir kişi ya da grubu karalamak için e-posta ya da kısa mesajlar ile yayılan ses, görüntü ve metinler şeklinde

görülebilmektedir(Arıcak, 2009; Aktaran Peker, Eroğlu & Çitemel, 2012).

Zorbalık üzerine yapılan araştırmalar ilk olarak Norveç'li araştırmacı psikolog Olweus'un çalışmaları ile başlamıştır. Olweus; kişinin, bir veya birden fazla kişi tarafından aşağıda sıralananlardan herhangi birine uğramasının zorbalığa uğradığının göstergesi olduğunu söylemektedir (Kowalski ve Limber, 2007).

Hakkında incitici, aşağılayıcı, dalga geçen şeyler söylenmesi,
Aşağılayan ya da inciten isimlerle çağrılması,
Bir grup arkadaş arasında dışlanması ya da yok sayılması,
Bir odanın içerisinde tekmelenmesi, itelenmesi veya kitlemesi,
Hakkında yalan yanlış söylentiler çıkması,
Başka insanlara, o kişiyi gözünden düşürecek aşağılayıcı notların gönderilmesi vb.

Ancak; bu tür davranışların tekrarlanması ve bu davranışlardan kişinin kendisini korumasının zor olduğu durumlarda zorbalıktan söz edilmektedir. Ayrıca kişinin aşağılayıcı ve incitici bir şekilde alaya alınması da bir zorbalıktır. Ancak arkadaşça ya da şaka niyetiyle yapılan davranışlar zorbalık altında incelenmez.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134*

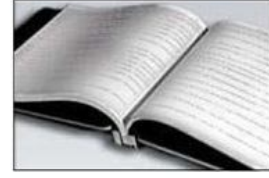
<http://www.akademikbakis.org>

Bununla beraber eşit güçlerdeki iki öğrencinin tartışmaları hatta kavga etmeleri de zorbalığa girmemektedir (Kowalski ve Limber, 2007). Kısaca zorbalık; güç dengesizliği olan öğrenciler arasında, tekrarlayıcı ve kasıtlı olarak yapılan saldırgan davranışlar olarak tanımlanabilir (Karataş ve Öztürk, 2009).

Elektronik zorbalık, geleneksel zorbalıktan farklı olarak; herhangi bir zamanda meydana gelip, çok hızlı bir şekilde yayılabilmektedir (McDonald & Flood, 2012; Kowalski ve Limber, 2007). Ayrıca sanal gerçeklikte meydana gelen bu etkileşimler kişiyi nerde yaşıyor olursa olsun etkileyebilmektedir (Kowalski ve Limber, 2007). Çünkü yeni teknoloji sanal zorbalıların, kurbanlarına her zaman her yerde saldırma imkânı vermekte (David-Ferdon & Hertz, 2007; Ayas & Horzum, 2010) ve kurbanın sürekli zorbalığa maruz kalacağı kaygısıyla yaşamasına neden olmaktadır (Ayas & Horzum, 2010). Siber zorbalık, failin anonimliği (McDonald & Flood, 2012; Johnson,2009) ve günün 24 saati rahatsız etme gücü açısından, geleneksel zorbalıklardan farklıdır (Johnson,2009). Bunların yanında geleneksel zorbalıkta zorba ve kurban arasında fiziksel bir dengesizlik olması gerekirken; sanal zorbalıkta bu güç dengesizliği fiziksel nitelikte değil dijital teknolojiye sahip olma ve teknoloji okuryazarı olma yönünde eğilim göstermektedir (Patchin ve Hinduja, 2006; Aktaran Ayas & Horzum, 2010). Shariff (2005), sanal zorbalığın genel zorbalıktan ayrılan üç yönü olduğunu ifade etmiştir. Bunlardan ilki sanal ortamda zorba davranışlarda bulunan kişiler, kim

oldukları bilinmez, anonimdirler. İkincisi yapılan zorbalığa sonsuz bir kitle katılmaktadır. Üçüncü olarak sanal zorba davranışlarda cinsellik daha kolay ve daha fazla kullanılabilir. Nitekim bazı araştırmacılar da günümüzde “siber-cinsel taciz” olaylarının arttığını düşünmektedirler (McDonald & Flood, 2012).

Siber zorbalık global problemler arasındadır. ABD, Kanada, Japonya, İskandinavya, Avustralya ve Yeni Zelanda’da birçok siber zorbalık olayı meydana gelmiştir(Campbell, 2005). Örneğin Avustralya’da 4. sınıfta okuyan 9 yaşındaki bir kız öğrenciye sınıf arkadaşı tarafından pornografik mailler gönderildiği polislerin yaptığı araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (Thorp, 2004; Aktaran Li,2007). Kanada’da 15 yaşındaki bir öğrenci, Yıldız Savaşları filminden bir kavga sahnesini canlandıran video hazırlamıştır. Arkadaşları izinsiz bir şekilde bu videoyu internete paylaşmış, milyonlarca kişi bu videoyu tıklamıştır. Yaşadığı bu olay çocuğun kendisini aşağılanmış hissetmesine ve sonucunda okulu bırakmasına neden olmuştur. Ailesi ise çocuğuna zulmedenlere karşı bir dava başlatmıştır (Snider & Borel, 2004). Japonyada ise soyunma odasında oldukça kilolu bir erkek öğrencinin cep telefonu ile gizlice fotoğrafları çekilmiş ve arkadaşlarına dağıtılmıştır (Paulson, 2003). Kaliforniya’da bir web sitesinde (schoolscandals.com), birçok okulu ilgilendiren dedikodu, tehdit ve ırkçılık içeren söylemler o kadar yaygınlaşmıştır ki site 30 binden fazla üyeye ulaşmıştır. Bu sitede kendileri hakkında geçen

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134*

<http://www.akademikbakis.org>

yorumlardan dolayı birçok öğrenci depresyona girmiştir (Paulson, 2003). Başka bir vaka ise Amerika’da bir erkek öğrencinin, kavgalı olduğu bir kızın yüzünü pornografik bir resme fotoğraf düzenleme programı aracılığıyla yapıştırıp, bu fotoğrafı mail listesindeki herkese dağıtması ile yaşanmıştır (Paulson, 2003).

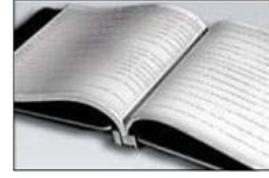
Siber zorbalık sonucu gençlerin yaşadığı olumsuz duygu ve düşünceler kimlik kazanma çabalarını ve sosyalleşme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin gelişimsel olarak ergelik döneminde bulunmaları bu olumsuz yaşantıların etkisini daha da artırmaktadır. Özellikle bu davranışlara maruz kalan gençlerin yaşadığı öfke, intikam, nefret ve aşağılanmışlık duygusu hem bireysel gelişimlerini hem de sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen duygulardır. Bu duyguları yaşayan gençler, kendilerine ve topluma yabancılaşmaya ve psikososyal problemler yaşamaya yatkın olabilmektedirler (Şahin ve ark, 2010).

Kowarski ve Limber (2007), elektronik zorbalık ile ilgili bir avuç çalışmanın yapıldığını ileri sürmüştür. Litaratürde; siber zorba ve siber mağdur araştırmalarında öğrencilerin hangi oranda, hangi araçlarla bu tip davranışlara maruz kaldıklarının sıklıkla incelendiği görülmüştür. Yapılan çalışmalar siber zorba davranışların oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Nitekim yapılan bir çalışmada, 11-15 yaşlarındaki öğrencilerin %14,9’unun tehdit edici e-posta aldıkları (Noret ve Rivers, 2006); benzer bir araştırmada ise 13-18 yaşlarındaki öğrencilerin %49’unun siber

mağdur, %21’inin siber zorba oldukları (Raskauskas ve Stoltz, 2007; Aktaran Peker, Eroğlu ve Çitemel, 2012) saptanmıştır. Türkiye’de 269 ortaokul öğrencisi üzerinde yapılan bir çalışma, öğrencilerin % 35,7’sinin zorba davranışlar gösterdiklerini, %23,8’inin hem zorba davranışlar gösterdikleri hem de kurban olarak seçildiklerini, yalnızca %5,9’unun sadece zorba davranışlara maruz kaldıklarını ortaya çıkarmıştır (Arıca ve ark, 2007). Benzer bir çalışmada ise Türkiye’deki lise öğrencileri arasındaki sanal zorba oranının %28, sanal kurban oranının ise %30 olduğu ifade edilmiştir (Erdur-Baker ve Kavsut, 2007; Aktaran Ayas & Horzum, 2010).

Sanal zorbalığı ve mağdurluğun yaygınlık oranını cinsiyetler açısından inceleyen çalışmalar çoğunluktadır. Araştırmalarda, erkeklerin kızlara oranla daha fazla sanal zorba (Şahin ve Ark, 2010; Li, 2007; Kowarski ve Limber, 2007; Li, 2005); kızların ise daha çok sanal kurban olduğu belirtilmektedir (Li, 2007; Kowarski ve Limber, 2007). Ancak Li (2005), sanal zorbalığa maruz kalma oranının cinsiyete göre değişmediğini ifade etmiştir.

Şahin ve arkadaşları (2010), öğrenciler arasında en çok sergilenen siber zorba davranışın erkeklerde ve kızlarda “özel numara ile rahatsız etme” davranışı olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca bu çalışmada, erkeklerde en çok işaretlenen ikinci davranış “Online oyunlarda hakaret/cinsel içerikli/tehdit içeren konuşmalar yapma” olarak belirlenirken kızlarda “Chat odasında hakaret/cinsel içerikli/tehdit içeren konuşmalar yapma”

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134*

<http://www.akademikbakis.org>

olarak tespit edilmiştir (Şahin ve Ark. 2010).

Sanal zorba/kurban olaylarının en çok hangi araçlarla gerçekleştiği üzerine yapılan çalışmalarda birbirine yakın sonuçlar elde edilmiştir. Kowarski ve Limber (2007), Kuzey ve Güney Amerika'da, 1915 kız, 1852 erkek olmak üzere 6,7 ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada katılımcıların, en fazla sırasıyla anlık mesajlaşma, sohbet odası, e-posta mesajı yollarıyla taciz edildiklerini ya da zorbalık yaptıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Li (2007)'nin Kanada'da gerçekleştirdiği araştırmada, çalışmaya katılan bireylerin %27,3'ünün e-posta aracılığıyla, %36,4'ünün ise sohbet odalarında sanal zorba davranışlarla karşılaştığı bulunmuştur. Li (2005) ise öğrencilerin %22,7'sinin e-mail yoluyla, %36,4 sohbet(chat) odalarında, %40,9 diğer ortamlarda sanal zorba davranışlara maruz kaldığını ifade etmiştir.

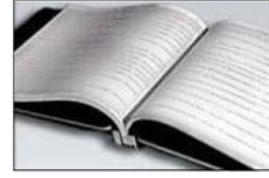
Kowarski ve Limber (2007), öğrencilerin en fazla okul arkadaşları sonra da tanımadığı kişiler tarafından sanal zorbalığa uğradıklarını ortaya çıkarmışlardır. Sadece kurban olanların %28'i, hem kurban hem zorba grubundaki öğrencilerin yaklaşık yarısı arkadaşları tarafından zorbalığa uğradıklarını ifade etmişlerdir. Bunların dışında sadece sanal kurban olanların %12'sinin, hem zorba hem kurban olanların %16'sının kardeşleri tarafından bu davranışlara maruz kalması da oldukça önemli bir sonuçtur. Hoover ve Olsen (2001; Aktaran Li, 2005), öğrencilerin %15'inin akran zorbalığı gördüğünü ifade etmişlerdir.

Raskauskas ve Stoltz, siber zorbalık yaşayanların, yaşadıkları olay karşısında %31'inin üzüldüğünü, %19'u korktuğunu, %18'i de utandığını ifade etmişlerdir (Raskauskas & Stoltz, 2007; Aktaran Johnson,2009). Hinduja ve Patchin (2006) ise sanal zorbalık yaşayan erkeklerin %27,5'inin hayal kırıklığı yaşadığını, %24,3'ünün sinirlendiğini, %17,9'unun üzüldüğünü, %37,6'sının rahatsız olmadığını; kızların ise %39,6'sının hayal kırıklığına uğradığını, %36'sının sinirlendiğini, %25,2'sinin üzüldüğünü ve %32'sinin rahatsız olmadığını ifade etmişlerdir.

Arıca ve arkadaşları (2007) yaptıkları çalışmada; siber zorba davranışlara maruz kalan kişilerin, %30,6'sının zorbalık gördüğü kişileri engellediğini, %16,4'ünün kendisine zarar veren kişiyle bu davranışını durdurması için konuştuklarını, %8,1'inin kullanıcı adını değiştirdiklerini, %15'inin arkadaşına %10'unun ailesine yaşadıkları durumu anlattıklarını, %3,4'ünün ise bu durumu kimseyle paylaşmadıklarını vurgulamışlardır.

2. PROBLEM VE AMAÇ

Literatürde görüldüğü gibi siber zorbalık giderek artmakta ve ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Siber zorba davranışların nedenlerinin ve engelleme yollarının araştırılmasının faydalar doğuracağı düşünülmektedir. Ancak Türkiye'de bu konuda yeteri kadar çalışma yapılmadığı görülmektedir (Arıca ve ark., 2007). İçselleştirme sorunları, yalnızlık, düşük benlik saygısı ve bazı duygusal, sosyal ve

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134*

<http://www.akademikbakis.org>

davranışsal sorunlar dahil olmak üzere tüm psikososyal uyumsuzluk yaşayan çocuk ve ergenlerin, zorbalık için kolay hedefler olduğunu ileri süren araştırmalar bulunmaktadır. (Egan & Perry, 1998; Hodges & Perry, 1999; Kochenderfer & Ladd, 1996; Nishina, Juvonen, & Witkow, 2005; Schwartz, Dodge, & Coie, 1993; Aktaran Campfield, 2006). Ancak bu tür psikolojik ve davranışsal sorunların siber zorba davranışlarla olan ilişkilerini inceleyen çalışmalar oldukça az sayıdadır.

Bu araştırmada öncelikli olarak siber zorbalık, siber kurbanlık ile yalnızlık arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Kimi araştırmacılar siber zorbalık/siber mağduriyetin yalnızlıkla ilişkili olduğunu savunurken (Şahin, 2012), kimileri siber zorbalık/siber mağduriyetin yalnızla ilişkisi olmadığını ifade etmiştir (Campfield, 2006). Siber zorba/kurban kişileri anlayabilmek, bu tür davranışların altında yatan nedenleri keşfetmek adına benzer çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

Bu çalışmada, kız ve erkek öğrencilerin sanal zorba/kurban davranışları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Literatüre bakıldığında yapılan çalışmalarda; genellikle cinsiyetlere göre siber zorbalığın yaygınlık oranının araştırıldığı görülmektedir. Bu çalışmada ise hangi davranışların ne kadar sıklıkla görüldüğü, hangi sanal ortamda öğrencilerin daha fazla zorba /kurban oldukları, zorba davranışlara kimler tarafından maruz kaldıkları ve bu tip davranışları kimlere yaptıkları cinsiyetler bazında incelenmiştir.

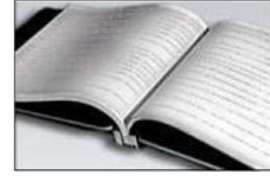
Birçok öğretmen ve idareci okuldaki zorbalık problemlerini bilmelerine rağmen çok azı elektronik iletişim yoluyla öğrencilerinin zorbalık yaşandığının farkındadır (Beran & Li, 2005). Oysaki siber zorbalığın önlenmesi konusunda hem okul personeline hem de ailelere önemli sorumluluklar düşmektedir (Baker-Erdur & Kavşut, 2007). Bu çalışma, okul personeli ve aileleri siber zorba/kurban davranışlar hususunda bilinçlendirmeyi ve siber zorbalığı önlemeye/azaltmaya ilişkin çalışmalara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada tarama yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini Gebze Kroman Çelik İlkokulu 7. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya 52'si kız, 35'i erkek olmak üzere toplam 87 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla; öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, Ayas ve Horzum (2010) tarafından geliştirilen "Sanal Zorba ve Kurban Ölçeği" ve Russell, Peplau ve Cutrona tarafından geliştirilip, Demir (1989) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan "UCLA Yalnızlık Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir

4. BULGULAR

Siber zorbalık ve siber kurbanlığın yalnızlıkla doğrudan ilişkilerinin test edilebilmesi için Pearson korelasyon katsayısı kullanılmış, sonuçlar Tablo 1' de gösterilmiştir. Tablo1'de görüldüğü gibi siber zorbalık ile yalnızlık arasında bir

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 41 Mart – Nisan 2014
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN
JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134
<http://www.akademikbakis.org>

ilişki bulunmazken ($r=0.057$, $p<.05$); siber kurbanlık ile yalnızlık arasında ($r=0,283$,

$p<.05$) pozitif korelasyon bulunmaktadır.

Tablo 1. Siber zorbalık ve Siber Kurbanlık ile Yalnızlık Arasındaki Korelasyon

	Siber Zorbalık	Siber Kurbanlık
Yalnızlık	.057	.283*

$p<0,05$

Sanal zorbalık/ kurbanlık ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakmak için Bağımsız T Testi uygulanmıştır. Tablo 2’de siber zorbalığın cinsiyetler açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği ($t(85)=-2,761$, $p<.05$) ve

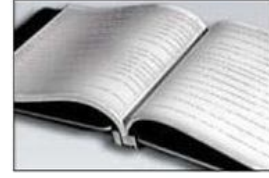
erkeklerin kızlardan daha fazla siber zorba davranışlar gösterdiği görülmektedir. Buna karşın siber kurbanlık cinsiyetler açısından karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(85)=.006$, $p>.05$).

Tablo 2. Siber Zorbalık ve Siber Kurbanlık İle Cinsiyete İlişkin Aritmetik Ortalamalar, Standart Sapmalar ve T Değerleri

	Cinsiyet	N	X	S.S	t	p
Siber Zorbalık	Kız	52	19,42	.893	-2,761	.007
	Erkek	35	22,43	7.796		
Siber Kurbanlık	Kız	52	21,31	5,799	-006	.995
	Erkek	35	21,31	3,946		

Erkek ve kız öğrencilerin yaşadıkları sanal zorba ve sanal kurban davranışlar Tablo 3’te gösterilmektedir. Erkeklerin %17,1’i sohbet odası (chat) ya da oyun sitesini terk etmeye zorlandıkları, %14,3’ünün müstehcen içerikli mesaj veya maille

rahatsız edildikleri, kullandıkları telefon veya bilgisayar modeliyle alay edildikleri ve kasıtlı olarak virüslü mail aldıkları, %11,4’ünün internet ya da telefon yoluyla tehdit edildikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca erkeklerin %8,5’inin, izni olmadan

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: 100 *** ID:200 K:134

<http://www.akademikbakis.org>

uygunsuz görüntüsünün çekildiğini ifade etmeleri dikkat çekicidir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi kızların %17,3'ü gizli telefon numarasıyla rahatsız edildiğini, %15,4'ü kullandıkları telefon veya bilgisayar modeliyle alay edildiğini, %13,5'i kişisel bilgisayarının ele geçirildiğini ve dosyalarına kasten zarar verildiğini ve aynı oranda mail adresinin ele geçirilip zarar verildiğini ifade etmişlerdir.

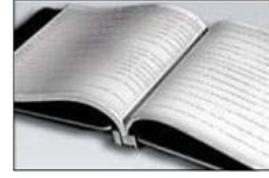
Tablo 3'te görüldüğü gibi, erkeklerin %22,9'u birinin kullandığı telefon/bilgisayar modeliyle alay ettiklerini ve başkasının mail adresini ele geçirdiklerini, %17,1'i başkasını sohbet odası ya da oyun sitesini terk etmesi için

zorladıklarını ve aynı oranda internet ya da telefon yoluyla birini tehdit ettiklerini, %12,5'i ise başkasının mail kutusunu doldurarak mail gelmesini engellediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi kızların en fazla yaptığı sanal zorbalıklar sırasıyla; %9,6 oranında birinin kullandığı telefon veya bilgisayar modeliyle alay etme, %5,8 oranında birisi hakkında elde edilen olumsuz bilgileri sanal ortamda yayma, %5,8 oranında telefon numarasını gizleyerek birini rahatsız edici müstehcen sesler çıkarma, %3,8 oranında zarar görmesini istediği kişinin adını kullanarak başkalarına mesaj, mail veya video yollama şeklindedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Siber Zorba/Kurban Davranışları

Sorular	Kurban		Zorba					
	Erkek		Kız		Erkek		Kız	
	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Kişisel bilgisayarımı ele geçirme ve dosyalarına kasten zarar verme.	0	0	7	13,5	4	11,4	2	3,8
2. Kasıtlı olarak virüslü mail yollama	5	14,3	6	11,5	3	8,5	0	0
3. İnternet ya da telefon yoluyla tehdit etme	4	11,4	2	3,8	6	17,1	1	1,9
4. Mail kutularını doldurarak mail gelmesini engelleme	1	2,9	1	1,9	4	12,5	0	0
5. Sohbet odası (chat) ya da oyun sitesini terk etmeye zorlama	6	17,1	3	5,8	6	17,1	0	0
6. Zarar görmesini istediği kişinin adını kullanarak insanlara mesaj, mail veya video yollama.	2	5,7	3	5,8	3	8,5	2	3,8
7. Zarar vermeye neden olacak web sayfası hazırlama.	0	0	3	5,8	1	2,8	1	1,9
8. Mail adresini ele geçirme ve zarar verme.	3	8,5	7	13,5	8	22,9	1	1,9
9. Telefon numarasını gizleyerek rahatsız edici müstehcen sesler çıkarma.	3	8,5	9	17,3	4	11,4	3	5,8

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 41 Mart – Nisan 2014
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN
JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134
<http://www.akademikbakis.org>

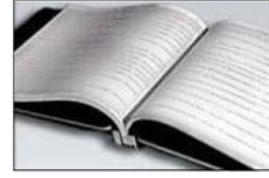
10. İzinsiz ve uygunsuz görüntü çekme.	3	8,5	2	3,8	1	2,8	0	0
11. Gizlice çekilen uygunsuz görüntüleri mesajla, maille başkalarına yollama, internette yayınlama ya da CD ile çoğaltıp dağıtma.	1	2,8	1	1,9	0	0	0	0
12. Gizlice çekilen uygunsuz görüntüler aracılığıyla şantaj yapma	1	2,9	1	1,9	2	5,71	0	0
13. Birine istemediği halde müstehcen içerikli mesaj veya mail atıp rahatsız etme.	5	14,3	4	7,7	1	2,9	0	0
14. Müstehcen içerikli görüntüleri veya filmi izlemeye zorlama	2	5,7	2	3,8	2	5,7	0	0
15. İnternet/Telefonla müstehcen içerikli söylenti çıkarıp yayma.	2	5,7	2	3,8	1	2,8	0	0
16. Birinin kullandığı telefon veya bilgisayar modeliyle alay etme	5	14,3	8	15,4	8	22,9	5	9,6
17. Birisi hakkında elde edilen olumsuz bilgileri sanal ortamda yayma.	2	5,7	3	5,8	3	8,5	3	5,8
18. İnternet ya da telefonla küçük düşürücü söylenti çıkarıp yayma.	2	5,7	3	5,8	2	5,7	0	0
19. Mail ve mesaj yoluyla kişisel bilgileri yayma	2	5,7	3	5,8	3	8,5	0	0

Öğrencilere sanal zorba /kurban yaşantılarını daha önce birisiyle paylaşmış paylaşımadıkları sorulmuştur. Bu soruya 14'ü kız, 16'sı erkek olmak üzere toplam 30 öğrenci cevap vermiştir. Tablo 4'te görüldüğü gibi bu tür yaşantılarını, erkek

öğrencilerin %56'sı arkadaşlarıyla, %37'si anne ya da babasıyla paylaşmaktadır; kızların %42,9'u kimseyle paylaşmazken, %35,7'si arkadaşıyla paylaştığını söylemiştir.

Tablo 4. Cinsiyetlere Göre Öğrencilerin Sanal Zorbalıklarını /Mağduriyetlerini Paylaştıkları Kişiler

Kişiler	Erkek (14 kişi)		Kız (16 kişi)	
	f	%	f	%
Annem/Babam	6	37,5	2	14,3
Abim/Ablam/ Kardeşim	2	12,5	1	7,1
Arkadaşım/arkadaşlarım	9	56,3	5	35,7

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 41 Mart – Nisan 2014
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN
JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134
<http://www.akademikbakis.org>

Hiç kimse	4	25	6	42,9
Herkes	-		1	7,1
Kuzenim	-		1	7,1

Not: Öğrencilerin verdiği yanıtlar birden fazla kategoride yer almaktadır.

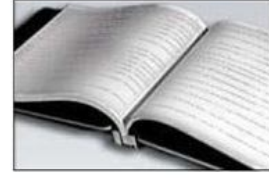
Öğrencilere, ailelerine sanal zorba/ kurban olduğunu söylediklerinde, ailelerinden nasıl tepki alabilecekleri sorulmuştur. Bu soruyu 27'si erkek, 38'i kız olmak üzere toplam 65 öğrenci cevaplamıştır. Erkek ve kız öğrenciler birbirine yakın cevaplar vermişlerdir. Tablo 5'te görüldüğü gibi böyle bir meseleyi ailelerini anlattıklarında kızların %34,2'si, erkeklerin %23 ailesinin sadece onunla sadece konuşacağını ya da uyaracağını ifade etmiştir. Ancak kızların %36,7'si, erkeklerinde %29,6'sı ailesinin kızacağını hatta kızların %2,6'sı ailesinin

kendisine şiddet göstereceğini ifade etmiştir. Erkeklerin %18,5'i internet yasağı alacağını, kızların %10,5'i ise sadece problem yaşadığı siteye girmelerinin engelleneceğini ifade etmiştir.

Tablo 5'te görüldüğü gibi erkeklerin %3,7'si, kızların %2,6'sı ailesinin onu koruyacağını ya da yardımcı olacağını düşünmektedir. Ayrıca erkelerin %3,7'si, kızların %5,3'ü ailesinin zorbayı bulup onu cezalandıracağını ya da ilgili siteyi kapattıracağını hatta bu işi mahkemeye kadar uzatacağını düşünmektedir.

Tablo 5. Ailelerin Çocuklarının Sanal zorba/Kurban olduklarını duyduklarında verecekleri tepkiler

Tepkileri	Erkek (27)		Kız(38)	
	f	%	f	%
Beni uyarırlardı/benimle konuşurlardı	6	23	13	34,2
Kızarlardı	8	29,6	14	36,8
Yardım ederler/korurlardı	1	3,7	1	2,6
Bilgisayarı/ İnterneti yasaklardı	5	18,5	2	5,3
Bu sitelere girmeme izin vermezler/engellerdi	2	7,4	4	10,5
Zorbanın ailesiyle konuşurlardı	1	3,7	1	2,6
Bir şey yapmazlardı	2	7,4	-	-
Araştırırlardı	2	7,4	1	2,6

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 41 Mart – Nisan 2014
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN
JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134
<http://www.akademikbakis.org>

Zorbayı bulup onu cezalandırırlardı/siteyi kapattırırlardı/ mahkemeye kadar uzardı	1	3,7	2	5,3
Bana şiddet uygularlardı	-		1	2,6
Diğer	2	7,4	2	5,3

Not: Öğrencilerin verdiği yanıtlar birden fazla kategoride yer almaktadır

Sanal zorbalık yaşayan öğrencilere, bu davranışa kimler tarafından uğradıkları sorulmuştur. Tablo 6’da görüldüğü gibi, kızların %18,75’inin kardeşi tarafından zorbalığa uğradığını söylemeleri dikkat

çekicidir. Kızların %18,75’i; erkeklerin %28,6’sı okul arkadaşı tarafından; hem kız hem de erkek öğrenciler, en fazla tanımadığı kişiler tarafından sanal zorbalığa uğradıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 6. Cinsiyetlere Göre Öğrencilere Sanal Zorbalık Yapan Kişiler

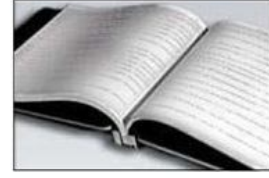
Sanal Zorbalar	Kız (16 kişi)		Erkek (14kişi)	
	f	%	f	%
Kardeşim	3	18,75	-	-
Okul Arkadaşım	3	18,75	4	28,6
Diğer Arkadaşlarım	2	12,5	2	14,3
Tanımadığım kişi/kişiler	10	62,5	8	57,1

Not: Öğrencilerin verdiği yanıtlar birden fazla kategoride yer almaktadır.

Sanal zorbalık yaşantısı olan öğrencilere bu davranışı kim/kimlere yaptıkları sorulmuştur. Kızların 4’ü erkeklerin 8’i bu soruyu cevaplamıştır. Tablo 7’de kız ve erkek öğrenciler sanal zorbalığı en fazla tanımadığı kişilere gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca erkeklerin %50’si okul arkadaşına ve %25’i kardeşine; aynı şekilde kızların % 25’i kardeşine sanal zorbalık yaptığını söylemiştir.

Öğrencilere sanal zorba/ kurban olaylarını hangi elektronik ortamlarda yaşadıkları

sorulmuştur. Kızların 16’sı, erkeklerin 19’u bu soruyu cevaplamıştır. Tablo 8’de görüldüğü gibi, kız ve erkek öğrenciler sırasıyla %62,5 ve %52,6 oranlarıyla en fazla Facebook sitesinde sanal zorba/kurban olaylarını yaşadıklarını söylemişlerdir. Ayrıca kızların %25’i telefonla, %12,5’i e-mail yoluyla sanal zorba/kurban olduklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde erkeklerin %15,8’i e-mail yoluyla, %15,8’i telefon aracılığıyla, %21’i ise online oyun sitelerinde sanal zorba/kurban olduklarını ifade etmişlerdir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 41 Mart – Nisan 2014
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN
JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134
<http://www.akademikbakis.org>

Tablo 7. Cinsiyetlere Göre Öğrencilerin Sanal Zorbalık Yaptığı Kişiler

Sanal Kurbanlar	Kız (4 kişi)		Erkek (8 kişi)	
	f	%	f	%
Kardeşim	1	25	2	25
Okul Arkadaşım	1	25	4	50
Diğer Arkadaşlarım	-		2	25
Tanımadığım kişi/kişiler	2	50	5	62,5

Not: Öğrenciler birden fazla kişiye zorbalık yaptıklarını ifade etmişlerdir

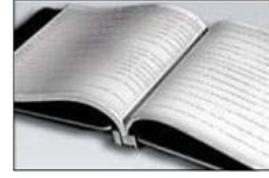
Tablo 8. Cinsiyetlere Göre Sanal Zorba/Kurban Olaylarının Gerçekleştiği Ortam/Araçlar

Ortam/Araçlar	Kız (16kişi)		Erkek (19kişi)	
	f	%	f	%
Telefon	4	25	3	15,8
Twitter	-		1	5,3
Facebok	10	62,5	10	52,6
E-mail	2	12,5	3	15,8
Sohbet/Chat	2	12,5	1	5,3
Oyun	-	-	4	21
Diğer	1	6,25	1	5,3

Not: Öğrencilerin verdiği yanıtlar birden fazla kategoride yer almaktadır.

Öğrencilere yaşadıkları sanal zorba/kurbanlığın onlara ne hissettirdiği sorulmuştur. Kızlardan 16, erkeklerden 19 kişi bu soruyu cevaplamıştır. Tablo 9'da

cinsiyet ile öğrencilerin bu tür davranışlara verdikleri duygusal tepkiler arasında fark olduğu görülmektedir. Kızların %18,5'inin üzüldüğü, %43,75'inin korktuğu,

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 41 Mart – Nisan 2014
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN
JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134
<http://www.akademikbakis.org>

%12,5'inin utandığı, %25'inin de hiç rahatsız olmadığı ortaya çıkmıştır. Erkeklerin %42,1'i hiç rahatsız olmadığını,

%15,8'i korktuğunu, %5,3'ü utandığını, %10,5'i sinirlendiğini ve %5,3'ü heyecanlandığını ifade etmiştir.

Tablo 9 . Cinsiyetlere Göre Sanal Zorba/Kurban Olmanın Hissettirdiği Duygular

Duygusal Tepkiler	Kız (16kişi)		Erkek (19kişi)	
	f	%	f	%
Üzüldüm	3	18,75	3	15,8
Rahatsız olmadım	4	25	8	42,1
Hayal kırıklığı	1	6,25	-	-
Utandım	2	12,5	1	5,3
Korktum	7	43,75	2	10,5
Sinirlendim	-	-	2	10,5
Heyecanlandım	-	-	1	5,3
Diğer	1	6,25	2	10,5

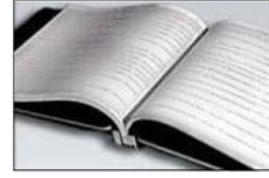
Not: Öğrenciler birden fazla seçenek işaretlemişlerdir.

5. SONUÇLAR

Yapılan bazı araştırmalarda, yalnızlık gibi psikososyal sorunu olan ergenlerin zorbalık için kolay hedefler olduğunu vurgulanmıştır (Egan & Perry, 1998; Hodges & Perry, 1999; Kochenderfer & Ladd, 1996; Nishina, Juvonen, & Witkow, 2005; Schwartz, Dodge, & Coie, 1993; Aktaran Campfield, 2006). Nitekim bu çalışmada yalnızlık ile siber kurbanlık arasında pozitif korelasyon olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak ortaokul

öğrencilerinin yalnızlık hissi arttıkça siber mağdurlukları da artmaktadır. Benzer şekilde, Şahin(2012) siber kurbanlıkla yalnızlık arasında korelasyon olduğunu ifade etmiştir.

Bu çalışmada, siber zorbalık ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Campfield(2006)'in çalışmasıyla araştırma sonuçları örtüşmektedir. Ancak Kroon(2011) siber zorbalık ile yalnızlık arasında pozitif korelasyon olduğunu ifade etmiştir. Kroon'un çalışma grubu 11-17

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134*

<http://www.akademikbakis.org>

yaş arasındaki öğrencilerdir. Sonuçların farklı olmasında, yaşın etkili olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışmada siber zorbalık ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Erkekler, kızlara göre daha fazla siber zorbadır. Bu sonuç literatürdeki birçok çalışmayla örtüşmektedir (Şahin ve Ark. 2010; Li, 2007; Kowarski ve Limber, 2007; Li, 2005).

Literatürde kızların daha çok sanal kurban olduğu belirtilirken(Li, 2007; Kowarski ve Limber, 2007), bu çalışmada cinsiyet ile sanal kurbanlık arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Li(2005)'nin çalışmasıyla araştırma sonuçları örtüşmektedir.

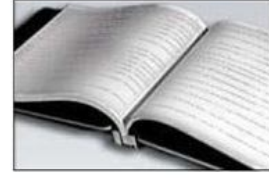
Araştırma sonuçlarına göre erkek ve kızların siber mağdur olduğu durumlar farklılaşmaktadır. Erkeklerin %17,1'i sohbet odası/oyun sitesini terk etmeye zorlandıklarını, %14,3'ü müstehcen içerikli mesaj veya maille rahatsız edildiklerini ifade ederken; kızların %17,3'ü gizli telefon numarasıyla müstehcen seslerle rahatsız edildiklerini; %13,5'i mail adresinin ele geçirildiğini, %13,5'i kişisel bilgisayarının ele geçirildiğini ve dosyalarına kasten zarar verildiğini ifade etmiştir. Erkek ve kızların benzer oranlarda mağdur olduğu durum ise kullandıkları telefon veya bilgisayar modeliyle alay edilmesidir.

Cinsiyetlere göre siber zorba davranışlar incelendiğinde; her iki grupta da en fazla görülen siber zorba davranış birinin kullandığı telefon veya bilgisayar modeliyle alay edilmesidir. Ancak Şahin ve arkadaşları(2010), öğrenciler arasında

en çok sergilenen siber zorba davranışın erkeklerde ve kızlarda “özel numara ile rahatsız etme” davranışı olduğu ifade etmiştir. Erkeklerin %22,9'u başkasının mail adresini ele geçirdiklerini, %17,1'i başkasını sohbet odası/oyun sitesini terk etmesi için zorladıklarını ve aynı oranda internet ya da telefon yoluyla birini tehdit ettiklerini ifade etmişlerdir. Kızlar, %5,8 oranında birisi hakkında elde edilen olumsuz bilgileri sanal ortamda yaydıklarını ve aynı oranda özel numara ile başkalarını rahatsız ettiklerini söylemişlerdir. Özetle; ortaokul öğrencilerinin zorba davranışları cinsiyetlere göre farklılaşmaktadır.

Öğrencilerin sanal zorba/kurban yaşantılarını kimlerle paylaştıkları incelendiğinde; kızların çoğunluğu(%42,9) yaşadığı/yaşattığı zorbalığı kimseye anlatmazken, erkeklerin bu durumu arkadaşlarıyla(%56,25) ve aileleriyle(%37,5) paylaştıkları ortaya çıkmıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak kız ailelerinin daha dikkatli olmaları gerektiği söylenebilir.

Öğrencilerin yaşadıkları sanal zorba/kurban olaylarını ailelerine anlatmaları durumunda alabilecekleri tepkiler incelendiğinde; ailesinin pasif davranışlar göstereceğini ya da kızacağını düşünen öğrenciler %60'ın üzerindedir. Hatta kızların %2,6'sı, böyle bir durumda ailesinin ona şiddet uygulayacağını ifade etmiştir. Ayrıca erkeklerin %18,5'i kendilerine bilgisayarın ya da internetin yasaklanacağını; benzer şekilde kızların %10,5'i sorun yaşadığı sitelere girmesinin yasaklanacağını belirtmişlerdir. Ailesinin

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

*JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134*

<http://www.akademikbakis.org>

ona yardım edeceğini, onu koruyacağını düşünenler ise kızların %2,6'sını, erkeklerin ise %3,7'sini oluşturmaktadır. Bu sonuçtan yola çıkarak öğrencilerin ailelerine bu tür yaşantılarını anlatmamalarının doğal bir sonuç olduğu söylenebilir.

Ayrıca kızların %63'ü erkeklerin %57'si, sanal zorbalık yaptığı/gördüğü kişilerin tanımadığı kişiler olduğunu ifade etmişlerdir. Okul arkadaşlarından sanal zorbalık gördüğünü iddia edenler; erkeklerin %28,6'sını, kızların %18,75'ini oluşturmaktadır. Benzer şekilde Kowarski ve Limber (2007), öğrencilerin %28'i arkadaşları tarafından zorbalığa uğradıklarını ifade etmiştir. Bunların yanında Hoover ve Olsen (2001; Aktaran Li, 2005)'in öğrencilerin %15'inin akran zorbalığı yaşadığını belirtmesi araştırma sonucunu desteklemektedir.

Yapılan çalışmada kızların %18,75'i kardeşinden sanal zorbalık gördüğünü ifade etmiştir. Benzer şekilde Kowarski ve Limber (2007), sadece sanal kurban olanların %12'si, hem zorba hem kurban olanların %16'sı kardeşleri tarafından bu davranışlara maruz kaldığını ifade etmiştir.

Öğrencilere kimlere sanal zorbalık yaptığı sorulunca, erkeklerin en çok tanımadığı kişilere ve okul arkadaşlarına sanal zorbalık yaptıkları ortaya çıkmıştır. Hem kız hem erkek öğrenciler, %25 oranında kardeşlerine sanal zorbalık yaptıklarını söylemişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin en fazla sanal zorbalık yaşadığı ortamın

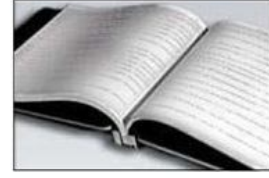
Facebook olduğu ortaya çıkmıştır. Sanal zorba/kurban davranışların gerçekleştiği diğer araç/ortamlar kızlarda en fazla telefon ve e-mail olurken; erkeklerde telefon ve online oyun olduğu görülmüştür. Bu sonuç Şahin ve arkadaşları(2010)'nın erkeklerin online oyunlarda, kızların ise chat odasında sanal zorba davranışları daha fazla gösterdiği sonucuyla örtüşmektedir. (Şahin ve Ark. 2010).

Öğrencilerin sanal zorba/kurban davranışlarının onlara neler hissettirdiği incelendiğinde; erkeklerin %42'sinin hiç rahatsız olmadığını ifade etmesi dikkat çekicidir. Kızların %43,75'i ise korktuğunu söylemiştir. Erkeklerin %15,8'i, kızların %18,5'i üzüldüğünü söylemişlerdir. Ayrıca erkeklerin %10,5'i sinirlendiğini, %5,3'ü heyecanlandığını; kızların ise %6,25'i hayal kırıklığı yaşadığını söylemiştir. Hinduja ve Patchin (2006) ise sanal zorbalık yaşayan erkeklerin %27,5'inin hayal kırıklığı yaşadığını, %24,3'unun sinirlendiğini, %17,9'unun üzüldüğünü, %37,6'sının rahatsız olmadığını; kızların %39,6'sının hayal kırıklığına uğradığını, %36'sının sinirlendiğini, %25,2'sinin üzüldüğünü ve %32'sinin ise rahatsız olmadığını ifade etmiştir.

Çalışma sonuçları karşılaştırıldığında verilen duygusal tepkilerin oranları farklılaşsa da kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre bu tür yaşantılardan daha fazla rahatsız oldukları sonucuna ulaşılabilir.

6.ÖNERİLER

Öğrenci, öğretmen ve ailelere siber zorbalığın yaygınlığı, etkileri ve problemin

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

*ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN*

*JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134*

<http://www.akademikbakis.org>

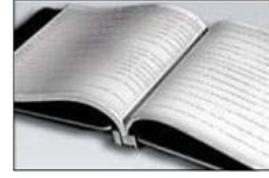
tehlikeleri ve nasıl önlenebileceği ya da nasıl yardımcı olunabileceği hususunda eğitimler verilmelidir. Nitekim Şahin ve arkadaşları (2010), siber zorba davranışlar konusunda okul rehberlik servisi ile öğretmenlerin, ebeveynlerin, okul yöneticilerinin ve öğrencilerin işbirliği yapması önemli olduğunu vurgulamış, okul rehberlik servisleri siber zorbalık yapan ve siber zorba davranışlara maruz kalan gençlere ilişkin psiko-egitimsel programlar hazırlayarak sorunların çözümüne katkı yapmaları gerektiğini ifade etmiştir. Siber zorba davranışlarda bulunan gençlere yönelik “empati eğitimi”, Siber zorba davranışlara maruz kalan öğrencilere yönelik “atılganlık eğitimi” gibi programlar hazırlanarak siber zorbalığın olumsuz etkilerinin önlenebileceğini önermiştir.

Türkiye’de okul disiplin kurallarına sanal zorba davranışlara karşı uygulanabilecek yaptırımların eklenmesi gerektiği düşüncesindeyim. Sanal zorbalıkla ilgili şüpheli durumların derhal araştırılması, fiziksel zarar veya yasadışı diğer tehditleri içeriyorsa kamu güvenliği birimlerine bildirilmesinin doğru olacağı kanaatindeyim. Ayrıca öğrencilerin bu konuda bilinçlendirilmesi için bilişim teknolojileri dersi müfredatına siber

zorbalık konusunun eklenmesi ve bu konuya ait hedef davranışların oluşturulması gerekmektedir.

Birçok öğretmen, idareci, aile, çocuklarının ya da öğrencilerinin sanal zorbalık sorunları yaşadıklarını farkında değildir. Bu konuda yetişkinlerin bilinçlendirilmesi öncelikli çalışmalardan biri olmalıdır. Öğrencilerin sanal zorba problemlerini ebeveynlerine, öğretmenlerine, idareye anlatabilmeleri için yetişkinlerin onlara yardımcı olmaları ve anlattıklarında onları suçlamayacakları ya da cezalandırmayacakları hususunda güven vermeleri gerekmektedir. Ayrıca yetişkinlerin böyle bir durumla karşılaştıklarında öncelikle çocuklarına hoşgörü ve empatiyle yaklaşmalarının faydalar getireceği düşüncesindeyim.

Siber zorbalığın nasıl önlenebileceği hususunda deneysel çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır. David-Ferdon ve Hertz (2007), geleneksel zorbalıkta olduğu gibi, ebeveyn gözetiminin siber saldırganlığın önlenmesinde etkili bir yöntem olabileceğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin en fazla sanal zorbalık yaşadığı ortamın Facebook olduğu göz önüne alınarak ailelerin, çocuklarının Facebook kullanım yaşantılarına da dikkat etmesi gerektiğini düşünmekteyim.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134

<http://www.akademikbakis.org>

7. KAYNAKÇA

Arıcak, O. T., Siyahhan, S. Uzunhasanoğlu, A., Sarıbeyoğlu, S., Çıplak, S., Yılmaz, N. & Memmedov, C. (2008). Cyberbullying Among Turkish Adolescents, *Cyberpsychology & Behaviour*, Vol 11, Num 3, 2008, p. 255.
[http://eukidsonline.metu.edu.tr/file/Arıcak_et_al\(08\).pdf](http://eukidsonline.metu.edu.tr/file/Arıcak_et_al(08).pdf), Erişim 3 Ocak 2013

Ayas, T. & Horzum, M. B.(2010). Sanal Zorba/Kurban Ölçek Geliştirme Çalışması. *Akademik Bakış Dergisi*. Sayı 19, 1-17.
<http://www.akademikbakis.org/19/04.pdf>, Erişim 18 Kasım 2012

Beran, T. & Li, Q. (2005). Cyber-harassment: A Study of a New Method for an Old Behavior. *Journal of Educational Computing Research*, 32(3), 265–277.

Campbell, M. A. (2005). Cyber bullying: An old problem in a new guise?. *Australian Journal of Guidance and Counselling* 15(1):68-76.
<http://eprints.qut.edu.au/1925/1/1925.pdf>, Erişim 3 Ocak 2013

Campfield, D. C. (2006). *Cyber Bullying And Victimization: Psychosocial Characteristics Of Bullies, Victims, And Bully/Victims*. PhD Thesis. The University of Montana, Missoula, Montana.
<http://etd.lib.umt.edu/theses/availab>

[le/etd-12112008-120806/unrestricted/umi-umt-1107.pdf](http://etd-12112008-120806/unrestricted/umi-umt-1107.pdf), Erişim 1 Aralık 2012

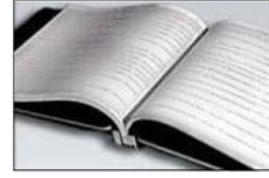
David-Ferdon, C., Hertz, M. F. (2007). Electronic media, violence, and adolescents: An emerging public health problem. *Journal of Adolescent Health*, 41, S1-S5.
<http://download.journals.elsevierhealth.com/pdfs/journals/1054-139X/PIIS1054139X07003643.pdf>, Erişim 9 Kasım 2012

Demir, A. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 7(23), 4–18.

Erdur-Baker, Ö. & Kavşut, F. (2007). Akran Zorbalığının Yeni Yüzü: Siber Zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research*, Vol 27, p. 39.
<http://www.ejer.com.tr/0DOWNLOAD/pdfler/eng/1041356149.pdf>, Erişim 13 Aralık 2012

Hinduja, S. & Patchin, J. W. (2006). Cyberbullying emotional and psychological consequences.
http://www.cyberbullying.us/cyberbullying_emotional_consequences.pdf, Erişim 3 Ocak 2012

Johnson, J. M. (2009, March). The impact of cyber bullying: A new type of relational aggression. Paper based on a program presented at the American Counseling Association Annual Conference and Exposition, Charlotte, NC

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

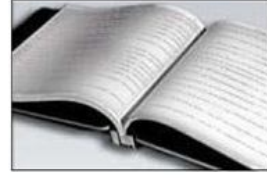
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134

<http://www.akademikbakis.org>

- Karataş, H. & Öztürk, C. (2009).** Sosyal Bilişsel Teori İle Zorbalığa Yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2(2), 61-74. http://www.deu.edu.tr/UploadedFiles/Birimler/18283/61-74_pdf.pdf, Erişim 28 Kasım 2012
- Kroon, W. (2011).** *Bullying and Cyberbullying in Adolescence and its relations with Life satisfaction, Loneliness, Depressive symptoms and Reputation*. Master Thesis. Utrecht University. Universidad de Valencia
- Kowalski, R. M., & Limber, S. P. (2007).** Electronic bullying among middle students. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 22-30. <http://www.isb.sccoe.org/depts/csh/docs/Mar2011/Elec.Bullying.Middle.School.pdf>, Erişim 26 Kasım 2012
- Li, Q. (2005).** Cyber-bullying in schools: The nature extent of adolescents' experience. Paper presented at the American Education Research Association (AERA) Conference in Montreal, Quebec, Canada, April, 2005. http://people.ucalgary.ca/~qinli/publication/cyberbully_aera05%20.html, Erişim 3 Ocak 2012
- Li, Q. (2006).** Cyberbullying in schools: A research of gender differences. *School Psychology International*, 27(2), 157-170. <http://clubs.ucalgary.ca/~qinli/publication/cyberGender2005SPIJ.pdf>, Erişim 3 Ocak 2013
- Li, Q. (2007).** New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools. *Computers in Human Behavior*, 23, 1777-1791. http://people.ucalgary.ca/~qinli/publication/cyber_chb2005.pdf, Erişim 19 Aralık 2013
- McDonald, P. & Flood, M. (2012).** Encourage. Support. Act! Bystander Approaches to Sexual Harassment in the Workplace. Australian Human Rights Commission 2012.
- Noret, N. & Rivers, I. (2006).** The prevalence of bullying by text message or email: Result of a four year study. *Poster presented at British psychological society Annual Conference, Cardiff.*
- Paulson, A. (2003).** Internet Bullying. <http://www.csmonitor.com/2003/1230/p11s01-legn.htm>, Erişim:15 Aralık 2012
- Peker, A., Eroğlu, Y. & Çitemel, N. (2012).** Boyun eğici davranışlar ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkide cinsiyetin aracılığının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 9:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>, Erişim 10 Aralık 2012

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 41 Mart – Nisan 2014

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZISTAN

JEL KOD: I00 *** ID:200 K:134

<http://www.akademikbakis.org>

Snider, M., & Borel, K. (2004). Stalked by a cyberbully. Macleans. http://www.cyberbullying.ca/macleans_May_19_2004.html, Erişim15 Aralık 2012

Shariff, S. (2005). Cyber-dilemmas in the new millennium: School obligations to provide student safety in a virtual school environment. *McGill Journal of Education*, 40(3). <http://mje.mcgill.ca/article/download/586/468>, Erişim 3 Ocak 2013

Şahin, M. (2012).The relationship between the cyberbullying/cybervictimization and loneliness among adolescents. *Children and Youth Services Review* . Volume 34, Issue 4, Pages 834–837. <http://ideas.repec.org/a/eee/cysrev/v34y2012i4p834-837.html>

Şahin, M., Sarı, S. V., Özer, Ö. & Er, S. H. (2010). Lise Öğrencilerinin Siber Zorba Davranışlarda Bulunma ve Maruz Kalma Durumlarına İlişkin Görüşleri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Mayıs 2010, Sayı:21, ss.257-270. http://sablon.sdu.edu.tr/dergi/sosbilder/dosyalar/21/21_15.pdf , Erişim 15 Aralık 2012